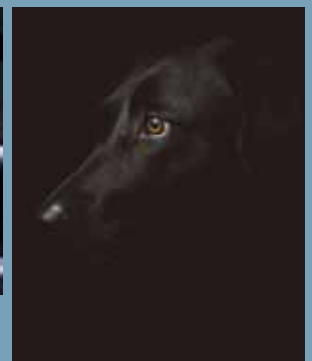

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

DEL 2 - FAGDEL • 2022-2025

bodø
KOMMUNE

VI STÅR SAMMEN MOT VOLD

Innhold

SAMMENDRAG	4
1. INNLEDNING OG BAKGRUNN	4
2. FORMÅL - LOVVERK	6
2.1 BESTEMMELSER OM SAMARBEID	8
2.2 LOVFESTET OPPLYSNINGS-, RÅD- OG VEILEDNINGSPLIKT	8
2.3 AVVERGINGSPЛИKT OG MELDEPLIKT	8
2.4 MELDEPLIKT/OPPLYSNINGSPLIKT	8
3. VOLD I NÆRE RELASJONER	10
3.1 DEFINISJON - VOLD I NÆRE RELASJONER	10
3.2 OMFANG OG STATISTIKK	10
3.3 VOLDSKATEGORIER	10
4. VOLDSUTSATTE	14
4.2 LHBTIQ- PERSONER	14
4.3 BARN OG UNGDOM	14
4.4 ELDRE	15
4.5 MINORITETSBAGGRUNN	16
4.6 SAMISK BEFOLKNING	16
4.7 NEDSATT FUNKSJONSEVNE	18
4.8 RUSPROBLEMATIKK	18
4.9 MENNESKEHANDEL	18
4.10 VOLDSUTSATTE DYR	19
5. FOREBYGGENDE OG AVDEKKENDE HJELPEINSTANSER	20
5.1 KOMMUNALE TJENESTER	20
5.2 STATLIGE TJENESTER	27
5.3 ANDRE TJENESTER	30
6. OPPSUMMERING	33
Kildeliste	34

SAMMENDRAG

Bodø kommunes handlingsplan er utarbeidet for alle som arbeider med mennesker. Planen er delt i en fagdel og en tiltaksdel, dette er fagdelen. Handlingsplanens fagdel inneholder en beskrivelse av omfanget av overgrep og vold i nære relasjoner nasjonalt og lokalt. I fagdelen utdypes det hva vold i nære relasjoner er- og hvilke ulike typer voldsdefinisjoner som finnes.

Vold i nære relasjoner skaper utrygghet, tap av velferd, helseskader og begrenser den enkeltes livsutfoldelse. Vold er et stort samfunnsproblem både ut fra kriminalitets-, helse, likestillings- og oppvekstperspektiv. Barn som utsettes for vold kan preges av dette i voksen alder. Vold i nære

relasjoner er ofte skjult og forbundet med mye skyld og skam. Det kan være vanskelig for familie og venner som ser vold å gripe inn.

Ved hjelp av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner ønsker Bodø kommune å legge til rette for kompetanseøkning og tverrfaglig kompetansespredning i enhetene som arbeider med problematikken nevnt i denne handlingsplanen. Innbyggerne i Bodø kommune skal bli møtt av kompetente ansatte. Bodø kommune oppfordrer enhetene til å samarbeide om å utvikle gode tiltak for personer som er utsatt for vold i nære relasjoner.

1. INNLEDNING OG BAKGRUNN

«Vold i nære relasjoner omfatter ulike former for vold og overgrep mellom nåværende og tidligere familiemedlemmer, og den omfatter også barn som er vitne til volden. Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse faller også inn under begrepet» (NKVTS, 2020). Helse- og omsorgstjenesten har med en slik definisjon en sentral rolle når det gjelder å forebygge, avdekke og å følge opp skader. De helsemessige konsekvensene av vold i nære relasjoner kan være omfattende, alvorlige og potensielt livstruende. Skadene kan være av både psykisk og fysisk art, og vold i nære relasjoner kan ha umiddelbare konsekvenser og kan øke risikoen for fremtidige helseplager.

«Vold i nære relasjoner er et viktig satsingsområde for regjeringen. Denne volden har et betydelig omfang og er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem.» (Regjeringen, 2020)

Europarådets konvensjon mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen) beskriver i artikkel 1 - punkt 1 a følgende:

«Konvensjonen har til formål å verne kvinner mot alle typer vold, og å forebygge, påtale og eliminere vold mot kvinner og vold i nære relasjoner» (Lovdata,

2017). I regjeringens handlingsplan 2022-25 (Frihet fra vold) oppfordres landets kommuner til å utarbeide kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Dette har også vært anbefalingen i regjeringens tidligere handlingsplaner. Bodø kommunes handlingsplan fra 2010 ruller med bakgrunn i politisk vedtak fra 02.11.2015.

Etter norsk lov er kommunene forpliktet til å gi sine innbyggere, herunder voldsutsatte, et forsvarlig tilbud. Sosialtjenesteloven, kommunehelseloven, krisesenterloven samt barnevernloven regulerer de kommunale tjenestene på dette området. Videre gir forvaltningsloven utfyllende regler om kommunens opplysnings- og veiledningsplikt.

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem, både ut fra et kriminalitets-, helse-, likestillings- og oppvekstperspektiv. Vold skaper utrygghet, kan medføre store helseplager, tap av velferd og begrenser den enkeltes livsutfoldelse, samfunnsdeltakelse og livskvalitet. Bodø kommune har et ansvar for å bidra til å hindre all vold – ikke minst den voldsutøvelsen som finner sted i en nær relasjon.

2. FORMÅL - LOVVERK

Etter lov om sosiale tjenester, lov om kommunale krisesentertilbud, helse- og omsorgstjenesteloven, helsepersonelloven samt lov om barneverntjenester plikter kommunen å ivareta en rekke formål.

I henhold til lov om sosiale tjeneste §1-1

er lovens formål:

- Å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.
- Å bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.
- Å bidra til likeverd og likestilling, og forebygge sosiale problemer.

I henhold til lov om kommunale

krisesentertilbud § 1-1 er lovens formål:

- Å sikre et godt og heilhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner.

I henhold til lov om helse og

omsorgstjenesteloven §1-1 er lovens formål:

- Å forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne,
- Å fremme sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer,
- Å sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre,
- Å sikre tjenestetilbudets kvalitet og et likeverdig tjenestetilbud,
- Å sikre samhandling og at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasient og bruker, sikre nødvendig opplæring av pasient, bruker og pårørende, samt sikre at tilbudet er tilpasset den enkeltes behov,
- Å sikre at tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet og
- Å bidra til at ressursene utnyttes best mulig.

I henhold til lov om helsepersonelloven § 1

er lovens formål:

- Å bidra til sikkerhet for pasienter og kvalitet i helse- og omsorgstjenesten samt tillit til helsepersonell og helse- og omsorgstjenesten.

I henhold til lov om barneverntjenester § 1-1

er lovens formål:

- Å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

I henhold til lov om folkehelsearbeid §1-1

er lovens formål:

- Å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.
- Sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.

I henhold til lov om dyrevelferd § 1

er lovens formål:

- Å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.

Ingen lov påbyr direkte at kommunen skal ha en handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Lovene beskriver hvilke tjenester og tilbud kommune skal ha og de sier noe om hvilke rettigheter befolkninger har til bistand.

2.1 BESTEMMELSER OM SAMARBEID

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (2020) §§ 13 og 14 og Lov om barneverntjenester (2016) §§ 3-2 og 3-3 skal medvirke til at de voldsutsatte blir ivaretatt av andre offentlige organer, samt samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer. Videre bør sosialtjenesten og barnevernet samarbeide med brukergrupper og frivillige organisasjoner. Kommunestyret skal etter Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (2019) § 6-1 etablere samarbeide med det regionale helseforetaket eller med helseforetak som det regionale helseforetaket bestemmer. Samarbeidet skal bidra til at pasienter og brukere mottar et helhetlig tilbud om helse- og omsorgstjenester. § 6-2 i samme lov regulerer innholdet i en samarbeidsavtale. I følge lovbestemmelsene har kommunen et overordnet ansvar for å påse at samarbeidet mellom de forskjellige forvaltningsetatene og nivåer sikrer voldsutsatte et helhetlig tilbud.

2.2 LOVFESTET OPPLYSNINGS-, RÅD- OG VEILEDNINGSPLIKT

I henhold til Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (2020) §17 skal sosialtjenesten gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Videre skal Lov om kommunale helse og omsorgstjenester (2019) § 9-3 gi den enkelte opplysninger om hvordan vedkommende skal ivareta sin rett på helsehjelp. Barneverntjenesten skal etter Lov om barneverntjenester (2019) § 6-1 følge forvaltningslovens §§ 11 og 17 om alminnelig veiledningsplikt og utrednings- og informasjonsplikt. Videre plikter barneverntjenesten å gi voldsutsatte opplysninger og veiledning om rettigheter og eksisterende tiltak.

2.3 AVVERGINGSPLIKT OG MELDEPLIKT

I noen tilfeller vil det oppstå en særlig plikt til å melde videre om vold og overgrep. Dersom du jobber med mennesker er det viktig at du har god kjennskap til regelverk som regulerer nettopp din taushetsplikt, opplysningsplikt og avvergingsplikt. Et trygt Bodø er avhengig av at vi alle engasjerer oss, og handler når vi skal. Enkelte former for vold eller overgrep vil være så alvorlige at man har en lovpålagt plikt til å søke å avverge jfr. Straffeloven (2019) § 196. Vi kan avverge ved å varsle politi, barnevern eller på annen måte søke å forhindre at handlingen skjer. Volds- og seksuallovbrudd har man plikt til å søke å avverge ifølge straffeloven. Dette gjelder; grov frihetsberøvelse § 255, grov kroppsskade § 274, drap § 275, mishandling i nære relasjoner § 282, grov mishandling i nære relasjoner § 283, hensettelse i hjelpeløs tilstand § 288, voldtekt § 291, misbruk av overmaktsforhold § 295, voldtekt av barn under 14 år § 299, incest § 312, seksuell omgang mellom andre nærstående når den fornærmede er under 16 år § 314. Avvergingsplikten går foran taushetsplikten så langt det er nødvendig (Holmboe, 2017).

Dyrevelferdsloven og veileder om vold mot dyr og vold i nære relasjoner er opprettet som et forebyggende og styrkende tiltak for å sikre dyrs rettigheter. Veilederen er primært skrevet for klinisk personell ved veterinærklinikker, men har flere kapitler som kan være en viktig ressurs i det tverrfaglige samarbeidet dette tema krever. Retningslinjen og rutinen for dyrevelferd i HO-sektoren i Bodø kommune er også en viktig ressurs her.

2.4 MELDEPLIKT/OPPLYSNINGSPLIKT

Meldeplikt eller opplysningsplikt er en plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten. Denneplikten innehar alle offentlige instanser. Plikten innebærer å melde til barneverntjenesten om barn som

utsettes for eller er vitne til vold. Enkelte instanser og tjenester har særlige lover som regulerer virksomhetenes bestemmelser om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett.

Opplysningsplikten til barneverntjenesten omfatter både en plikt til melde fra på eget initiativ, og til å gi opplysninger ved henvendelse

fra barneverntjenesten. Det understrekes at virksomhetenes egne rutiner skal følges når melding skal sendes til barnevernet. For politiet er opplysningsplikten hjemlet i barnevernloven § 6-4 annet ledd. Andre henvisninger til opplysningspliktens forankring i lovverket er opplæringsloven § 15-3, helsepersonelloven § 33, og familievernkantorloven § 10.

3. VOLD I NÆRE RELASJONER

Vold forekommer i mange typer forhold og relasjoner; både i likekjønnede og ulikekjønnede forhold, i forhold der foreldre utøver vold mot barn, i forhold der barn er vitne til vold, og der barn krenker foreldre eller søsken. Det kan også skje overgrep og krenkelser i andre nære relasjoner, og der voldsutøver ikke har et avklart slektsforhold til den voldsutsatte.

«Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet. Det kan gi/føre til store helseskader og er ett brudd på grunnleggende menneskerettigheter» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013).

3.1 DEFINISJON - VOLD I NÆRE RELASJONER

Vold i nære relasjoner er blitt et standardisert begrep hvor voldsutøver og voldsutsatt er knyttet til hverandre ved nære familiebånd eller på annen måte betyr mye for hverandre i hverdagen. I Norge har alle en lovfestet rett til å leve et liv uten vold og overgrep. Ifølge straffeloven § 282 er vold i nære relasjoner straffbare handlinger på lik linje med vold som skjer i andre sammenhenger og på andre arenaer.

3.2 OMFANG OG STATISTIKK

I perioden 2011–2020 ble 48 % av drepte kvinner drept av en partner eller ekspartner, mot 8 % av menn. 54 % av mennene ble drept av en venn eller bekjent, mot 16 % av kvinnene. I perioden 2011–2020 ble 29 foreldre i 27 saker drept av en sønn eller datter. 23 av gjerningspersonene var sønner, og fire var døtre. Av ofrene var 19 mødre. I to saker ble både mor og far drept. I begge sakene var sønnen gjerningspersonen. I to saker tok gjerningspersonen sitt eget liv rett etter drapshandlingen. I 12 saker er gjerningspersonen av retten vurdert som ikke strafferettslig tilregnelig. Seks saker er ikke avgjort i retten per januar 2021. Ni av de 19 sakene skjedde i 2019 og 2020.

I 2020 ble kvinner oftest drept av nær familie, mens menn oftest ble drept av en venn/bekjent. I de fem sakene hvor et voksent barn drepte en forelder, var samtlige ofre kvinner og samtlige gjerningspersoner voksne sønner (Kripos, 2020, s. 12).

Bufdir (2019) viser til i sin undersøkelse at:

- 6 av 10 utsatte i anmeldte voldslovbrudd er menn
- 87 % av voldtektsutsatte i anmeldte saker er kvinner
- 86 % av ofre for partnerdrap er kvinner

Statistikken viser at den utsatte i de fleste politianmeldelser av vold og mishandling er en mann. Antall menn registrert som utsatt for vold og mishandling har økt de siste årene. Fra 2015 til 2019 økte antallet kvinner registrerte som ofre for voldskriminalitet med 8 %, fra nærmere 13 000 til over 14 000. Sett i forhold til antallet kvinner i befolkningen (pr. 1 000 innbyggere), har antallet kvinner som er utsatt for voldskriminalitet, steget jevnt siden 2004.

3.3 VOLDSKATEGORIER

Det finnes ulike former for voldshandlinger. WHO lister i sin definisjon opp fire hovedgrupper av vold. Vi benytter flere kategorier. Flere av disse overlapper hverandre.

Fysisk vold: «... Enhver form for fysisk makt som gjennom at den smerter, skader, skremmer og krenker, påvirker et annet menneske til å slutte å gjøre noe det vil eller gjøre noe mot sin vilje» (Isdal, 2000, s.43).

Eksempler på dette kan være slag med flat hånd, knyttet neve eller gjenstand, fastholding, lugging, klyping, dytting, risting, sparking, bruk av våpen, brenning/skåling, kvelertak, forgiftning eller angrep med ulike gjenstander.

Seksuell vold: «Alle handlinger rettet inn mot en annen persons seksualitet, som gjennom at de smerter, skader, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil» (Isdal, 2000, s.45).

Seksuell vold dekker alle former for seksuelle krenkelser, dette inkluderer fullbyrdet voldtekt, herunder, vaginalt, oralt eller analt samleie, men også andre seksuelle handlinger som beføling av kjønnsorganer og bryster, samt krenkelser over nett. All seksuell omgang mellom barn og voksne regnes som overgrep- dette inkluderer blotting, seksuelle antydninger eller det å oppfordre barn til seksualisert atferd.

Psykisk vold: «Alle måter å skade skremme eller krenke på som ikke er direkte fysiske i sin natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel» (Isdal, 2000, s. 49).

Psykisk vold kan deles inn i undergrupper:

- Indirekte trussel som formidler voldelige konsekvenser
- Ydmykende atferd der en person krenkes psykisk
- Kontroll over andres liv med bruk av makt eller trussel
- Utagerende sjalusi, for å skremme eller kontrollere andre
- Indirekte eller direkte isolering for å innskrenke en persons handlingsrom eller livsrom
- Emosjonell vold for å gjøre at en person føler seg mindre betydningsfull

Når barn blir utsatt for psykisk vold kan det innebære at barnet føler seg uønsket, verdiløst eller utilstrekkelig, for eksempel ved å ydmyke, terrorisere, isolere eller nedverdige barnet.

Økonomisk vold: Er en form for psykisk vold hvor voldsutøver benytter en kontrollerende atferd for å styre partnerens økonomi eller pengebruk, tilgang til penger eller andre verdier. Dette kan være å sperre kort og kontoer, kreve tilgang til passord, eller ta opp lån og gjeld i den andres navn.

Omsorgssvikt: Handler om at barn eller andre pleietrengende er i en situasjon hvor de er helt avhengig av andre for å leve. Omsorgssvikt innebærer fravær av handling hvor grunnleggende behov ikke blir møtt. Omsorgssvikt kan være både fysisk og psykisk. Fysisk handler om at omsorgsperson ikke dekker de fysiske behovene for eksempel mat, helse, klær, hygiene eller søvn. Psykisk eller emosjonell omsorgssvikt handler om at omsorgsperson ikke gir den emosjonelle omsorgen som barnet eller den pleietrengende har behov for, for eksempel kjærlighet, oppmerksomhet og stimulering.

Digital vold: Er ikke definert som en kategori av WHO, men er stadig en større del av usunne relasjoner. Nettovergrep og digital vold kan handle om trakasserende og stygge meldinger postet på nett, trusler eller tvang via meldinger om spredning av bilder og filmer, overvåking og kontroll via mobiltelefon eller sosiale medier, å bli eksponert for et seksualisert språk eller få tilsendt bilder og filmer med et seksualisert eller voldelig innhold, å bli presset til å gjøre seksuelle handlinger foran et webkamera, som posering, stripping, beføling og samleielignende handlinger, og bytte og salg av seksuelle tjenester.

Materiell vold: Er heller ikke definert som en kategori av WHO, men begrepet betegner en egen form for fysisk vold som rettes mot materielle ting, og ikke en annens kropp. Denne formen for vold kan opptre med annen fysisk vold eller i forbindelse med ulike typer psykisk vold. Ved materiell vold kan den som utøver volden slå, sparke, kaste, sette fyr på, ødelegge eller knuse for eksempel inventar, klær, gjenstander eller spesielt sentimentale eiendeler med affeksjonsverdi. Handlingen kan virke skremmende og sårende spesielt hvis man tidligere har blitt utsatt for fysisk vold.

Latent vold: Den som utøver vold kan oppleve volden som enkeltstående hendelser, mens den voldsutsatte kan beskrive at de blir utsatt for vold hele tiden, i den kraft av muligheten for at volden

skal oppstå igjen. Den latente volden kan oppleves svært dominerende, og redselen for at ny vold skal oppstå kan styre mye av hva den utsatte gjør, og atferden kan bli strategisk for å unngå ny vold. Dette kan innebære at den utsatte gjør eller deltar på ting som man egentlig ikke ønsker. Den latente volden

er ikke bare knyttet til vår bevisste forventning om ny vold, men kroppen husker også tidligere vold og automatiske reaksjoner kan sette kroppen i beredskap ved det minste tegn på fare for ny vold (Alternativ til vold, 2021).

4. VOLDSUTSATTE

Mennesker som utsettes for vold over lang tid brytes ned. Vold kan gjøre noe med selvbildet og identiteten. Det er sterke mekanismer som bidrar til at den voldsutsatte blir værende i et skadelig forhold. Voldspiralen er en beskrivelse av voldsdynamikken i et parforhold. Denne dynamikken kan gjøre den voldsutsatte forvirret, fordi partnerens atferd endrer seg så dramatisk og fordi man lever med psykisk og latent vold hele tiden. Skam, tabu og traume kan hindre voldsutsatte å komme ut av skadelige relasjoner.

4.2 LHBTIQ- PERSONER

LHBTIQ er en forkortelse for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, interkjønn eller queer.

I norsk sammenheng vet man lite om lesbiske, homofile, bifile og transpersoners (LHBTIQ) utsatthet for vold i nære relasjoner, (Kjær et al. 2013). Mange har erfart utestenging av sosiale nettverk, og diskriminering i arbeidslivet (FTPN, 2020). Skeiv ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn, lesbiske og homofile med samisk bakgrunn og unge med ikke-normativ kjønnsidentitet kan være særlig sårbare, (Elgvin, et al. 2013 og 2009). For å sikre denne gruppenes rettigheter har LHBTIQ- personer et spesielt vern i lovverket. Årsaken er at lesbiske, homofile, bifile og transpersoner har enkelte særegne utfordringer knyttet til diskriminering og vold. Lov om endring av juridisk kjønn innebærer at man basert på egen opplevelse av kjønn og kjønnsidentitet, får bestemme hvilket juridisk kjønn som skal framgå av folkeregisteret og personnummeret (Lovdata, 2019).

Når det gjelder psykisk og fysisk vold, viser studier at det er lite forskjell i utsatthet mellom lesbiske, homofile, bifile og transepersoner, selv om lesbiske skiller seg ut med en noe høyere andel, (Eivind G. Kjær et al. 2013). Undersøkelsen «Vold i parforhold» (NIBR, 2005) viser at 0,4% av kvinnene og mennene i undersøkelsen har opplevd vold fra partner med samme kjønn. Svenske studier viser at homofile og

lesbiske i mindre grad enn heterofile søker hjelp etter å ha vært utsatt for vold fra partner.

Tilsvarende er terskelen for å anmelde et overgrep til politiet svært mye høyere. En levekårsundersøkelse utført av Andersen og Malterud (2013), viser at homofile og bifile menn ikke ser ut til å skille seg ut fra heterofile menn når det gjelder utsatthet for vold eller alvorlige voldstrusler. Det var heller ingen store forskjeller i andelen lesbiske som var utsatt for vold sammenlignet med heterofile kvinner. Blant de bifile kvinnene ser det ut til å være flere med voldserfaringer enn blant lesbiske og heterofile kvinner. Levekårsundersøkelsen fra 2013 viser at 42% av homofile og 33% av bifile menn som oppgir å ha blitt utsatt for vold det siste året, mener volden hadde sammenheng med deres seksuelle legning. Tilsvarende er tallene for lesbiske og bifile kvinner 28% og 4% (ibid).

4.3 BARN OG UNGDOM

Forskning viser at de mest utsatte barna, er de aller yngste (KRIPOS, 2019) (NOU 2017:12). Risikoen for partnervold øker i svangerskap og spedbarnstid. Jordmødre og helsesykepleiere følger temaet tett opp gjennom svangerskap og småbarnstid, som gjør at Bodø kommune er i posisjon til å tidlig avdekke vold mot barn.

Hafstad & Augusti (2019) viser til at i aldersgruppen 12-16 år oppgir 1 av 5 (20 %) at de har vært utsatt for psykisk vold fra omsorgsgivere. Om lag 1 av 20 barn og unge vokser opp under forhold preget av vold. Mindre alvorlig fysisk vold mot barn og unge har avtatt betydelig over tid og forekommer hos om lag 1 av 5. Når det gjelder seksuelle overgrep, oppgir 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter at de har opplevd dette i barne- og ungdomsårene. 9 % av alle kvinner har vært utsatt for voldtekt minst én gang i livet (FHI,2019).

Det kan være like skadelig for barn å være vitne til vold som om volden var rettet mot dem selv. Et barn

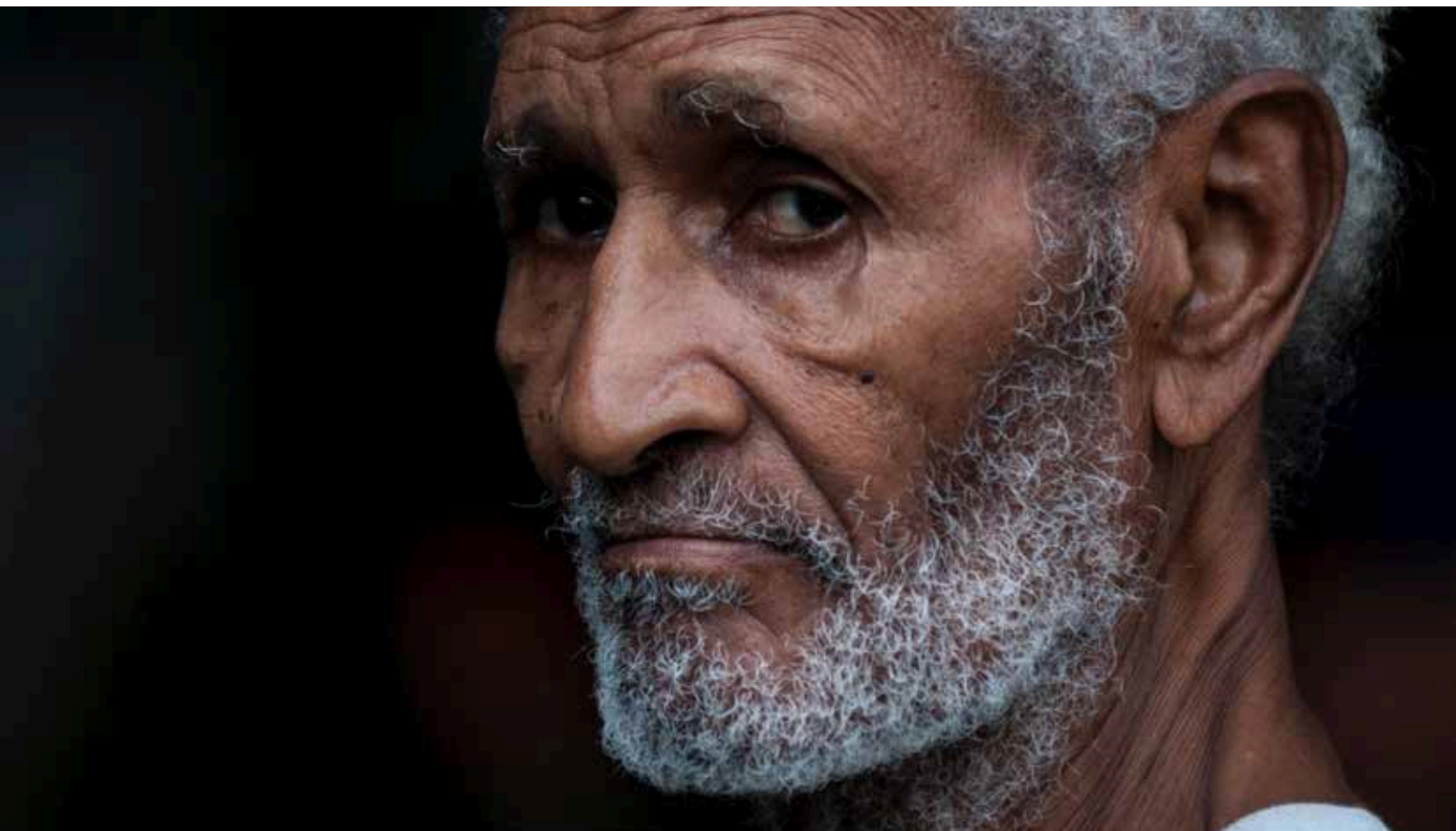
som er vitne til vold, er utsatt for vold. Erfaringer som vitne til vold kan påføre barn et liv med skam og hemmeligholdelse. På sikt kan livssituasjonene endre barnas psykiske og fysiske helse. Nyere forskning tyder på at barn som utsettes for langvarig traumatisk stress blant annet kan påføres fysiologiske endringer i hjernen.

4.4 ELDRE

Overgrep i nære og familiære relasjoner mot eldre, har mange av de samme kjennetegnene som for yngre voksne. Graden av avmakt, ydmykelse, skam, angst, mindreverdigfølelse og ensomhet kan være aldersrelatert. Den delen av befolkningen som utgjør de eldre kan være spesielt sårbare i overgrepsrelasjoner. Alder, helse, og avhengighet av hjelp spiller inn. Muligheten for å løsrive seg og etablere seg på nytt reduseres med økt alder. Ofte er den eldre avhengig av hjelp fra overgriper. Overgriperens avhengighet av den utsatte er en annen faktor som spiller inn.

«Overgrep mot eldre er enkeltstående eller gjentatte handlinger, eller mangel på riktige handlinger, som forårsaker skade, nød eller lidelse for en eldre person. Overgrepene skjer i forhold hvor det i utgangspunktet er en forventning om tillit» (Jonassen og Sandmoe, 2012).

I 2007 var det 1,7% av den norske befolkningen over 67 år som oppga at de hadde vært utsatt for vold eller trusler. 2.4% av kvinnene og 0.8% av mennene oppga at de hadde vært utsatt for vold og trusler. NHI (2006) viser til at mellom 3-5% av alle eldre i Norge, ca. 25.000 personer blir utsatt for overgrep i en eller annen form. De vanligste formene for overgrep er fysiske og økonomiske, men også seksuelle, psykiske og strukturelle overgrep som omsorgssvikt og mangel på hjelp. En henvendelse til hjemmetjenesten og sykehjem i Bodø kommune viser at vold og overgrep er et tabubelagt tema som sjelden tas opp. Ofte benektes mistanken. Personalet må få fullmakt fra brukeren til å ta kontakt med andre hjelpere, som for eksempel fastlegen. Vold og overgrep mot eldre er fremdeles i hovedsak et skjult problem.

4.5 MINORITETSBAKGRUNN

Familier med minoritetsbakgrunn i Norge kommer fra mer enn 200 land. På landsbasis ser man en tendens til at kvinner med minoritetsbakgrunn er overrepresentert ved krisesentrene, herunder også kvinner gift med norske menn. Også ved krisesenteret i Salten er det en noe større andel av brukere med minoritetsbakgrunn. Hjelpeapparatet stilles overfor utfordringer som krever spesiell kunnskap og kompetanse med hensyn til voldsutsatte med etnisk minoritetsbakgrunn. Viktigheten av kunnskap, kultursensitivitet og kompetanseheving hva gjelder mennesker med minoritetsbakgrunn understrekes. Tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll og kjønnslemlesting er områder som krever stor oppmerksomhet.

Studier viser at det å ha foreldre med innvandrerbakgrunn kan øke barnets utsatthet for vold. Bruk av fysisk avstraffelse i oppdragelses-sammenheng er svært vanlig i mange land. Ofte er det en glidende overgang mellom såkalt oppdragervold og barnemishandling. Erfaringer fra barneavdelinger på sykehus og Statens Barnehus viser at mange saker som omhandler fysisk vold gjelder barn med minoritetsbakgrunn. Vold i minoritetsfamilier og hvordan dette skal håndteres er vanskelige spørsmål som må vurderes av barneverntjenesten.

Følgende råd er viktige for helsepersonell:
Ha samme terskel for melding til politi og barnevern som for disse barna som for etnisk norske barn (RVTS, 2017).

4.5.1 ÆRESRELATERT VOLD OG KJØNNSLEMLESTELSE

Æresrelatert vold sees særlig i minoritetsfamilier (men ikke utelukkende). Dette er en form for vold i nære relasjoner som utøves for å beskytte familiens ære. Volden blir ofte utøvet av flere personer i

familien. Denne type vold har som formål å hindre tap av ære eller gjenopprette tapt ære. Æresrelatert vold kan være tvangsekteskap, fysisk- og psykisk vold, ekstrem negativ sosial kontroll, trusler, utstøtelse og i ekstreme tilfeller drap. Både kvinner og menn kan bli utsatt for denne type vold.

Kjønnslemlestelse er en annen type vold som kan forekomme i minoritetsfamilier. Helse- og omsorgspersonell har en plikt til å avklare om det er risiko for kjønnslemlestelse og følge opp mulige signaler på at en kvinne står i fare for å bli utsatt for kjønnslemlestelse. Kunnskap om vold i ulike geografiske regioner og i ulike minoritetsgrupper i Norge er begrenset. Forskningen indikerer at voldsutsatte personer med etnisk minoritetsbakgrunn kan oppleve særlige utfordringer i sin kontakt med helsetjenestene.

4.6 SAMISK BEFOLKNING

En forskningsstudie gjennomført ved Universitetet i Tromsø i samarbeid med Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern og rus (SANKS) fra 2015, viser at antallet av vold og overgrep var større blant de samiske deltakerne i studien enn blant de etnisk norske. Ifølge studien «*Om du tør å spørre, tør folk å svare*» (2017), er det en gjennomgående tendens at helsepersonell kan ha særlige utfordringer i møte med brukere med samisk bakgrunn, spesielt ved tabubelagte temaer som vold og overgrep. Studien viser at bedring av kommunikasjon og økt tillit mellom berørte av vold og hjelpeapparatet er viktig. Studien viser at kunnskap om samisk kommunikasjon og samisk kultur kan bidra til økt tillit og forståelse i møte med berørte av vold, overgrep og krenkelser. Det pekes i studien på kunnskap om mindre verbale og mer indirekte samiske kommunikasjonsmåter, spesielt når det gjelder skambelagte temaer der taushet, kroppsspråk og metaforer kan ha betydning.

En undersøkelse fra 2017 viser at samiske personer rapporterer om mer voldsutsatthet enn ikke-samiske personer. 49% av de samiske kvinnene rapporterer at de er utsatt for vold og 35% av de ikke-samiske kvinnene. 22% av kvinnene med samisk bakgrunn rapporterte i studien om seksuell vold, mens 16% ikke-samiske kvinner rapporterte om seksuell vold. I studien rapporterer samiske menn om en høyere forekomst av opplevd vold (40%) enn ikke-samiske menn (23%). Studien viser at 80% av de spurte kjente voldsutøverer. Tallene antyder at det å være av samisk etnisitet er en risikofaktor for å utsettes for vold.

Det er viktig å se til den strukturelle volden samiske familie har og er utsatt for, og muligheten for at

dette er årsak til høyere frekvens av vold i samiske familier. NKVTS' forskningsprogram om vold i nære relasjoner i samiske samfunn

NKVTS holder på med et nytt forskningsprosjekt om vold i nære relasjoner i samiske samfunn som ser nærmere på:

- Betydningen av det historiske bakteppet med fornorsking og assimilasjonspolitik for vold og overgrep i samiske miljø
- Eventuelle særlige kjennetegn ved vold og overgrep i samiske miljø
- Betydningen av sosiokulturell kontekst for hvordan volden forstås, blir møtt, håndteres i lokalsamfunnet og forebygges

4.7 NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Nedsatt funksjonsevne betyr tap av, skade på eller avvik i en eller flere kroppsdelene eller i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. Selv om forskningen ikke gir noe entydig svar på spørsmålet om omfang, hersker det en oppfatning om at personer med nedsatt funksjonsevne er mer utsatt for vold og overgrep enn andre. Begrepet nedsatt funksjonsevne likestilles med funksjonsnedsettelse eller redusert funksjonsevne. Eksempler er nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon, psykososiale funksjonsnedsettelser eller ulike funksjonsnedsettelser på grunn av kroppslig sykdom.

Nyere omfangsstudier viser at omfanget av overgrep mot kvinner med nedsatt funksjonsevne er like stort, eller muligens noe større, enn mot kvinner uten funksjonsnedsettelser. Mellom 15% og 18% av Norges befolkning mellom 16 og 66 år har nedsatt funksjonsevne. I 2016 var tallet 18% og tilsvarer ca. 636 000 mennesker. Andelen menn som har nedsatt funksjonsevne er mindre enn andelen for kvinner. Ifølge Bufdir finnes det ingen registre med en dekkende oversikt over antall barn med funksjonsnedsettelse og det er få utvalgsundersøkelser.

Det mangler større omfangsundersøkelser av voldsutsatte med funksjonsnedsettelser. Det har sammenheng med store metodiske utfordringer både når det gjelder å definere hvilke grupper som hører til under voldsutsatte med funksjonsnedsettelse, samt å nå denne målgruppen. Vi vet at funksjonshemmede barn er særlig sårbare for å bli utsatt for vold (Fylling, 2017).

Barn og voksne med psykisk utviklingshemming har rett til tilrettelagte avhør i forbindelse med rettsak hos Barnehuset.

4.8 RUSPROBLEMATIKK

En avhengighet til et rusmiddel kjennetegnes blant annet ved mangel på kontroll, sterk eller tvangsmessig lyst til å innta stoffet, abstinenser og fortsatt inntak av stoffet på tross av at det tydelig har store negative innvirkninger på eget liv og helse (Mestringshusene, 2021). Rusavhengighet er en sammensatt lidelse som varierer fra person til person og består av ulike faktorer avhengig av personen som har lidelsen (Lossius, 2011). I en del tilfeller er det en sammenheng mellom vold og rus. Rusmisbrukere som blir mishandlet har ofte flere, mer komplekse problemstillinger som de trenger hjelp til, enn personer uten rusproblematikk.

I Bodø har vi ingen kartlegging eller oversikt over denne gruppen voldsutsatte. Frelsesarmeen har etablert Kvinnehuset, et tilbud for kvinnelige rusmisbrukere, som ikke er et spesielt tiltak for voldsutsatte kvinner. Det antas at mange av de som bor på Kvinnehuset har et rusproblem, og i tillegg er utsatt for vold. Fagpersoner i hjelpeapparatet har en antakelse om at flere kvinnelige rusmisbrukere lever skjult og underkaster seg voldelige forhold for å få tilgang til rusmidler.

4.9 MENNESKEHANDEL

Mennesker utsatt for menneskehandel i Norge er ofte utenlandske statsborgere i en sårbar situasjon som vegrer seg for å ta kontakt eller samarbeide med politiet eller hjelpeapparatet. Den mest utbredte formen for utnyttelse i Europa og resten av verden er fremdeles prostitusjon. Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) utgir årlig en rapport om omfanget av menneskehandel i Norge. Årlig er ca. 300 antatte ofre under oppfølging av myndigheter og hjelpetiltak. Hovedvekten av ofre som identifiseres er kvinner (over 18 år) utnyttet i prostitusjon (ROSA, 2020).

I Bodø ble det i 2019 etablert et tverroperativt kompetanseteam (ToKt) i samarbeid med Krisesenteret i Salten, KUN og RVTS Nord. Målet med ToKt er gjennom det tverroperative arbeidet å avdekke flere utsatte og gjerningspersoner, forebygge menneskehandel, og yte samordnet og helhetlig bistand til antatte ofre innenfor rammen av det de har krav på.

4.10 VOLDSUTSATTE DYR

Vold og trusler mot dyr kan være del av volden som skjer i nære relasjoner. En studie fra 2007 viste at voldelige partnere som skadet dyr var mer kontrollerende og brukte grovere vold som voldtekt, psykisk vold, forfølgning og drap (Simmons & Lehmann, 2007).

Personer som utsettes for vold og mishandling kan bli truet med at voldsutøveren vil skade familiens dyr dersom de forteller noen om hva de utsettes for, eller avslutter forholdet, (Newberry, 2017). I en amerikansk studie fortalte over 70% av voldsutsatte kvinner at voldsutøveren hadde skadet, drept eller truet med å skade dyr. Mer enn 75% av de faktiske hendelsene skjedde med kvinnen og/eller barna som vitner (Ascione, Weber, & Wood, 1997). Ifølge Dyrebeskyttelsen i Norge blir det stadig mer anerkjent at det er komplekse sammenhenger i voldelige hjem, og at vold mot dyr kan være en del av et familievoldsproblem.

Det er i denne sammenheng viktig å understreke hvor sterke bånd mennesker kan knytte til dyrene sine. Dyr blir av mange oppfattet og behandlet som fullverdige familiemedlemmer. De er streke emosjonelle båndene kan resultere i at mennesker heller utsetter seg selv for fare enn å etterlate

dyr i en situasjon der de risikerer lidelse. Dette må det være bevissthet om i håndteringen av familievoldssaker. Skal man lykkes med å hjelpe volds ofre ut av et voldelig forhold, må det også finnes en trygg løsning for familiens dyr (Veileder om vold mot dyr og vold i nære relasjoner).

4.11 LUKKEDE SAMFUNN

Et lukket samfunn er et samfunn som isolerer eller tar avstand fra storsamfunnet. Det er mennesker som mer eller mindre har bestemt at gruppen deres ikke er i rekkevidde for andre utenfor det lukkede samfunnet. Det kan være knyttet til mennesker som ikke deler samme oppfatning eller religiøs tilhørighet, etnisitet, nasjon eller klasse. Grupper som vurderer storsamfunnet strengt, fjerner seg helt eller delvis fra samfunnet utenfor, dette ved å kutte forbindelser og kommunikasjon. Lukkede samfunn defineres av hvem som i dette samfunnet ikke aksepteres, men det kan være like informativt å se på hvem de aksepterer.

Regjeringen (1999) viser til at demokrati og deltakelse er det viktigste tiltaket rettet mot lukkede samfunn. Det vises til at alle deler av samfunnet skal ha like muligheter til kunnskapsinnhenting og informasjon. Muligheten for barn og familier å delta på fritidsaktiviteter skal fremmes gjennom kommunale og frivillige tiltak, som skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Hele befolkningen skal ha tilgjengelighet til ulike typer media, med variert innhold som gjenspeiler befolkningssammensetningen. Alle grupper i samfunnet må sikres ytringsmuligheter i offentligheten. De kommunale informasjonskanalene skal ytre mangfoldet som gjenspeiles i samfunnet.

5. FOREBYGGENDE OG AVDEKKENDE HJELPEINSTANSER

Kommunale tjenester:

- Barnehage
- Barneverntjenesten
- Ergoterapi- og fysioterapitjenesten for barn og unge
- Familiesenter
- Fastlege
- Folkehelsekoordinator
- Flyktningkontoret
- Helsesykepleier- og jordmortjenesten
- Krisesenteret i Salten
- Oppfølgingstjenesten for psykisk helse og rus
- Overgrepsmottaket
- Pedagogisk psykologisk tjeneste
- Psykisk helsetjeneste for barn og unge
- Skole
- SLT-koordinator
- Spesialpedagogisk fagteam
- Sykehjem bo- og service
- Utekontakten
- Voksenopplæringen
- Mangfoldskoordinator

Statlige tjenester:

- BUP
- Familievernkontoret
- Konfliktrådet
- Politiet
- RVTs
- Statens barnehus
- VOP
- NAV

Andre tjenester:

- Amatheia
- Dyrebeskyttelsen
- Kirkens diakontjeneste
- Kirkens bymisjon
- Kvinnehuset
- Kvinnenettverket NOOR
- Natthjemmet
- N.K.S Veiledningscenter for pårørende
- Stiftelsen Alternativ til Vold
- Tannleger

5.1 KOMMUNALE TJENESTER

Kommunale tjenester innebærer tilbud innen kultur og fritid, barn og familie, bygg og eiendom, helse, innvandring og integrering, natur og miljø, næring, omsorg, samfunnssikkerhet, skatter og avgifter, skole og utdanning, veg, vann og avløp. Mange av disse tjenestene vil være aktuelle og relevant i arbeidet med vold i nære relasjoner. Spesielt viktig er helse, samfunnssikkerhet, og barn og familie. Knyttet til samfunnssikkerhet har kommunen et grunnleggende ansvar for ivaretagelse av befolkningens sikkerhet og trygget.

De viktigste oppgavene her er knyttet til forebygging og beredskap. Kommunen er pliktig til å skape best mulig oppvekstvilkår for barn og unge. Det innebærer forebygging, tidlig innsats, helhetlig tenking og tverretattlig samarbeid. På denne måten kan vi best avdekke når barn blir utsatt for vold i nære relasjoner. Målet for kommunen er å hindre at barn og unge kommer i situasjoner hvor deres utvikling settes i fare, og hvor deres oppvekstforhold er skadelige. Mange av de kommunale tjenestene retter seg mot barn og unge, og det er derfor viktig med godt samarbeid for å sikre best mulig oppvekstvilkår.

5.1.1 HELSESTASJON/FAMILIESENTRENE

Helsestasjonene i Bodø kommune er lokale tilbud til foresatte og barn mens skolehelsetjenesten gir lokale tilbud til elever og foresatte i grunnskole og videregående skole. Målgruppen er blivende foreldre, barn og unge 0-20 år og deres foreldre. Tjenesten arbeider helsefremmende og forebyggende i et folkehelseperspektiv og er et lavterskeltilbud. Tjenesten har kontakt med alle småbarnsfamilier og skolebarn. Fokuset er på styrking av foreldrerollen fra svangerskap og ut skolealder. Herunder: samspill mellom barn og foresatte, foreldreveiledning, fysisk og psykisk helse, smittevern, ernæring, tobakk, rus, samliv og seksualitet.

Helsesykepleier- og Jordmortjenesten består av helsesykepleiere, jordmødre, sekretærer, sykepleiere og psykiatrisk sykepleier. Alle tjenestene er gratis.

Under Helsesykepleier- og Jordmortjenesten finnes også migrasjonshelsetjenesten, som består av helsesykepleiere, jordmor, lege og sykepleiere. Temaene familievold, kvinnelig omskjæring, lover og regler tas jevnlig opp i helseundersøkelser. Det tilbys undervisning i kvinnehelse og mannehelse.

Familiesenteret er en arena for tverrfaglig samhandling og består av åpen barnehage og helsestasjon. Tilbudet er et lett tilgjengelig lavterskeltilbud til foreldre og barn. Hovedfokus er mestring av foreldrerollen. Det er en målsetning å tidlig identifisere fysiske, psykiske og sosiale utfordringer hos barnet og familien og gi adekvat hjelp så tidlig som mulig. I tillegg til ansatte ved helsestasjonen, har fagpersonene bakgrunn som pedagog og fysioterapeut.

Åpen barnehage legger til rette for at barn og foreldre får styrket sitt sosiale nettverk. Helsestasjon for ungdom er et lavterskeltilbud for ungdommer mellom 13 og 21 år. I tillegg til prevensjonsveiledning kan ungdommen få snakke om ting de lurer på og få råd og hjelp fra helsesykepleier, lege, utekontakt og psykomotorisk fysioterapeut. Åpen barnehage inkluderer også foreldreveiledning og gruppetilbud som baby massasje og Blues mothers.

5.1.2 BARNEHAGER

Barnehagene i Bodø gir plass til over 3000 barn fra 0 - 5 år i både private og kommunale barnehager. Private og kommunale barnehager har et tett samarbeid, og opptaket er samordnet. Bodø kommune har full barnehagedekning og bestreber seg på at barnet får plass i sitt nærmiljø. «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og

fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (Lov om barnehager (2017) § 1).

Rammeplanen (2017, s. 11) sier tydelig at «Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og ta imot informasjon om omsorgs og livssituasjonen til barna». Videre understrekes det at personalet skal ha et bevist forhold til det at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og de skal vite hvordan de gjennom den allmenn pedagogiske praksisen kan forebygge og avdekke dette. Dette innebærer at personalet har god kjennskap til opplysningsplikten til barnevernet (Barnehagelova §22).

STINE SOFIE BARNEHAGEPAKKE er et informasjonsprogram som skal gjøre barnehageansatte bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn så tidlig som mulig.

SSB har som mål å styrke handlingskompetansen til barnehageansatte. Det innebærer å styrke fem viktige elementer hos den enkelte ansatte. Disse er:

- egen kunnskap om vold og overgrep mot barn.
- personlige faktorer som mot og vilje til å handle.
- egen tro på systemet og at det nytter å melde fra ved bekymring
- en organisasjonskultur hvor det er aksept for å drøfte og handle ved bekymring.
- eget verdisyn rundt barn som troverdige vitner for eget liv.

Bodø kommune er også pilotkommune for Stine Sofies hverdagspakke, og er også med i Stine Sofies foreldrepakke.

5.1.3 SKOLE

Barnehage- og skolekontoret er en del av oppvekst- og kulturavdelingen og har som fokus å koordinere, utvikle, støtte og lede kommunens skoler. Undervisningssjefen og hans stab har et overordnet faglig ansvar for grunnskole, SFO,

naturskole, kulturskole og voksenopplæring, med særlig vekt på utviklingstiltak. I tillegg har fagstaben oppgaver av drifts- og forvaltningsmessig karakter. Grunnskolene i Bodø kommune består av 22 grunnskoler med ca. 6000 elever.

Kunnskapsløftet (2020) viser til at overordnede mål i opplæringen er at barna skal utvikle evne til å kunne sette seg inn i hva andre tenker, føler og erfarer. Dette er forebyggende arbeid som danner grunnlaget for empati og vennskap mellom elevene. Innenfor den sosiale læringen står dialog sterkt og skolen skal formidle verdien og betydningen av en lyttende dialog for å kunne håndtere motstand. Skolen skal fremme kommunikasjon og samarbeid, som skal gi elevene trygghet til å ytre egne meninger og si ifra på vegne av andre. Det å lære å lytte til andre og samtidig argumentere for egne syn, vil gi elevene grunnlag for å kunne håndtere uenighet og konflikter, og for å kunne søke løsninger i fellesskap. Elevene skal lære å samarbeide, fungere sammen og med andre og utvikle evne til medbestemmelse og medansvar.

Videregående

Alle har rett til videregående opplæring, men det er ikke obligatorisk. I den videregående opplæringen har elevene valg mellom studieforberevende linje og yrkesfag. Det vises at det er like mange elever som begynner på yrkesfag som på studieforberevende. Elevene går normalt to år i skole i yrkesfag, og går deretter som lærlinger i bedrift i to år før de kan ta svennebrev eller fagbrev. Elevene på studieforberevende går i tre år i skole, før de eventuelt søker seg videre på høyskole eller universitet.

5.1.4 SPESIALPEDAGOGISK FAGTEAM

Spesialpedagogisk fagteam er organisert under Barne- og familieenheten. Fagteamet arbeider med alle barn i alderen 0-16 år med særlige behov. Teamet består av spesialpedagoger og logopeder som har sitt arbeid både i barnehage og skole (0-16 år). Fagteamet gir veiledning og/eller arbeider

direkte med barn med rett til spesialpedagogisk hjelp. Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barnet så tidlig som mulig hjelp og støtte i for eksempel språklige og sosiale ferdigheter. Dette følger barnehageloven § 31. Hjelpen skal bidra til barnets utvikling og læring, og at barnet blir bedre rustet til å mestre skole og barnehagehverdagen.

5.1.5 ERGOTERAPI- OG FYSIOTERAPITJENESTEN FOR BARN OG UNGE

Ergoterapi- og fysioterapitjenesten til barn og unge er organisert som egen avdeling i Barne- og familieenheten. Ergoterapeutene og fysioterapeutene møter barn og unge i aldersgruppen 0-18 år, som har ulike grader av funksjonsnedsettelse og utfordringer innen bevegelse, aktivitet og deltagelse. Tjenesten har fokus på å være helsefremmende, og arbeider for at barn og unge skal oppleve mestring og deltagelse ut fra sine ønsker.

Ergoterapeutenes hovedfokus er å kartlegge og identifisere hvilke aktivitetsutfordringer funksjonsnedsettelsen til det enkelte barn har i hverdagslivet.

Fysioterapeutenes hovedfokus er å gjøre undersøkelser av bevegelsesapparatet, kartlegge funksjon og gjøre motoriske utredninger.

5.1.6 PEDAGOGISK PSYKOLOGISK TJENESTE (PPT)

PPT er kommunens rådgivende og sakkyndige instans i spørsmål som omhandler barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp i barnehage og spesialundervisning i grunnskole. Tjenesten utreder enkeltbarns behov og gir råd og veiledning til foresatte, barnehage, skole og andre samarbeidspartnere. PPT medvirker til at barn, unge og voksne med særskilte behov får best mulig vilkår for læring og utvikling. PPT bidrar også med kompetanseheving og organisasjonsutvikling i barnehage og skole gjennom tverrfaglig team, ressursteam, kurs og konsultasjoner til de ansatte.

5.1.7 UTEKONTAKTEN

Utekontakten i Bodø kommune er et gratis tilbud til ungdom i alderen 13-20 år. Utekontakten er et sted hvor ungdom kan bli kjent med trygge voksne som kan støtte og veilede ungdommer som strever.

5.1.8 BARNEVERNTJENESTEN

Barneverntjenestens hovedoppdrag er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Barneverntjenesten skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Barneverntjenesten har ulike hjelpetiltak. Når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, skal barnevernstjenesten sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien. Hensynet til hva som er best for barnet, er avgjørende. Slike hjelpetiltak kan være veiledning, støttekontakt, besøkshjem og økonomisk hjelp.

Målgruppen er barn under 18 år. Når barnet samtykker, kan tiltak videreføres inntil barnet har fylt 23 år. Grunnlaget for et vedtak om hjelpetiltak fra barneverntjenesten skal være en gjennomført undersøkelse med konklusjon om at barnet har behov for tiltak og vil kunne nyttiggjøre seg av tiltak fra barneverntjenesten.

5.1.9 VOKSENOPPLÆRING

Voksenopplæringen er underordnet barnehage- og skolekontoret, og tilbyr grunnskole og spesialundervisning for minoritetsspråklige i norsk og samfunnskunnskap for voksne deltakere over 16 år. Voksenopplæringen tilbyr heltids norskopplæring på dagtid, minimum 30 timer per uke (Introduksjonsloven, 2017). De som ikke er introduksjonsdeltakere, deltakere med rett og plikt, blir tilbudt norskopplæring ut fra skolens kapasitet og vurdering av den enkeltes behov. I utgangspunktet tilbys ikke spesialundervisning for deltakere over 16 år.

5.1.10 FASTLEGE

Fastlegeordningen gir alle innbyggere i Norge rett til å ha en allmennpraktiserende lege som sin faste lege. Fastlegen har plikt til å prioritere innbyggere på egen liste. Helsekontoret er ansvarlig for administrasjon av fastlegeordningen i Bodø kommune.

5.1.11 SYKEHJEM/BO- OG SERVICE

Et av formålene med helse- og omsorgstjenestene er å sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre.

Alle som bor eller oppholder seg i kommunen skal ha nødvendig helsehjelp. Hjemmetjenesten er et tilbud til personer som bor i hjemmet. Tjenestetilbudet innenfor hjemmetjenesten omfatter hjemmesykepleie, hverdagsrehabilitering, praktisk bistand, trygghetsalarm og matombringning.

5.1.12 FRIVILLIGHETSKOORDINATOR

Frivillighetskoordinator legger til rette for gode tjenester og tilbud til kommunens beboere på sykehjem og institusjoner gjennom frivillighet. Frivillighetskoordinator koordinerer, og kvalitetssikrer det frivillige arbeidet og er bindeledd mellom frivillige og ansatte.

5.1.13 PSYKISK HELSETJENESTE FOR BARN OG UNGE

Psykisk helsetjeneste jobber både forebyggende og behandlende og har et bredt mandat som inkluderer informasjonsarbeid, veiledning, undervisning, plan- og prosjektarbeid samt klinisk arbeid. I det kliniske arbeidet er hovedoppdraget behandling av moderate psykiske vansker samt forebygge alvorlige psykiske lidelser. Videre bidrar tjenesten til å avklare behov for spesialisert psykisk helsehjelp. Psykisk helsetjeneste har det overordnede faglige og administrative ansvaret for kommunens samlede foreldreveiledningstilbud.

5.1.14 KRISESENTERET I SALTEN

Lov om kommunale krisesentertilbud (Krisesenterlova) sist endret i 2018, lovfester kommunens plikt til å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. Denne loven gir menn, kvinner og barn lik rett til hjelp.

Krisesenteret i Salten dekker et befolkningsområde på ca. 87.500 innbyggere, og er et av landets 44 sentre. Bodø kommune som vertskommune utfører en lovpålagt oppgave for flere kommuner og samarbeider pr i dag med følgende kommuner om driften av krisesenteret: Beiarn, Fauske, Gildeskål, Hamarøy, Lurøy, Meløy, Rødøy, Røst, Saltdal, Steigen, Sørfold og Værøy.

Ressursbanken mot vold og overgrep:

Ressursbanken er et åpent fagnettverk for alle som jobber med mennesker i Bodø kommune. Ressursbanken består av alle som har et ansvar for voldsutsatte i Bodø kommune, enten det er barn, voksne, funksjonshemmede, eldre, rusavhengige eller andre. Ressursbanken skal jobbe forebyggende mot vold og overgrep i kommunen. Ressursbanken skal drive opplysningsarbeid til ansatte og andre interesserte, og knytte kontakter etater/ virksomheter imellom.

Ressursbanken er en del av satsingen Bodø kommune skal og må ha på vold og overgrep. Dette er vedtatt i kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Ressursbanken skal utvikle 2-4 fagdager i året. Ressursbankens sekretariat ivaretas per 2022 av Krisesenteret i Salten.

TryggEst:

TryggEst er et «voksenvern» for håndtering av vold og overgrep mot risikoutsatte voksne. TryggEst betyr «å være trygg» og skal fungere som et system eller en modell som skal bidra til å forhindre, avdekke og håndtere vold og overgrep mot voksne mennesker som i liten eller ingen grad er i stand til å beskytte seg selv. Prosjektet er i regi av Bufdir, og i 2021

fikk et utvalg kommuner tildelt midler for å kunne oppstarte og ivareta prosjektet. TryggEst er utviklet av Bufdir i samarbeid med Helsedirektoratet, Politidirektoratet og Krisesenterene. Følgforskning viser at kommunene som tidligere har deltatt har avdekket seks til åtte ganger flere volds- og overgrepssaker enn hva de gjorde før innføringen av TryggEst.

Koordinator-ansvar for TryggEst-prosjektet er tildelt Krisesenteret i Salten.

5.1.15 SLT-KOORDINATOR står for Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak. SLT-koordinator arbeider for å koordinere og systematisere all forebygging for barn og unge i kommunen. SLT-koordinator skal være en pådriver for det tverrfaglige forebyggende arbeidet.

SLT-koordinatorens rolle er å samordne det lokale rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet for barn og unge. De overordnede føringene i SLT-arbeidet er forankret i samarbeidsavtalen mellom Bodø kommune og Bodø politidistrikt.

SLT-koordinators rolle er å være pådriver, ha oversikt over koordinering og samhandling mellom kommunens virksomheter og samarbeidspartnere i det forebyggende arbeidet.

SLT-koordinator har oversikt over hvilke behov det er for tiltak, og hvilke tiltak som er tilgjengelig.

SLT-koordinator har sammen med politikontakten ansvar for å sette situasjonen til sårbare barn og unge på agendaen generelt og i politirådet når det anses som nødvendig. SLT-koordinatorene er kommunens interne og eksterne kontaktperson på det forebyggende feltet innenfor rus, kriminalitet og radikaliserings.

5.1.16 OPPFØLGINGSTJENESTEN PSYKISK HELSE OG RUS

Oppfølgingstjenesten psykisk helse og rus har som mål å bistå mennesker med psykiske eller rusrelaterte lidelser. Virksomheten samarbeider blant annet med spesialisthelsetjenesten, fastleger, NAV og ulike organisasjoner. Tjenesten består av en tverrfaglig sammensatt gruppe med bred kompetanse. Oppfølgingstjenesten gir tilbud om; hjemmetjeneste, boligtilbud og aktivitetstilbud.

5.1.17 OVERGREPSMOTTAKET

Tilbudet er for mennesker som har vært utsatt for seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner. Tilbudet er for alle utsatte uavhengig av kjønn. Overgrepsmottaket er en del av Bodø legevakt, men har egen bemanning og behandlingsrom. Mottaket ivaretar overgreps- og voldssaker i Beiarn, Bodø, Fauske, Gildeskål, Hamarøy, Lofoten, Meløy, Røst, Saltdal, Steigen, Sørfold og Værøy. Overgrepsmottaket er et lavterskeltilbud, tjenesten er gratis og man trenger ikke å anmelde for å ta kontakt. Det kreves ingen henvisning.

Overgrepsmottaket tilbyr ivaretagelse og samtale om hendelsen. Mottaket gjør medisinsk ivaretagelse som går ut på å kartlegge og behandle skader og de utfører rettsmedisinske undersøkelser som går ut på sporsikring. Det er viktig å sikre spor for å unngå at politiet henlegger saker i mangel av bevis. Tilbudet er døgnåpent, og du må ringe 116 117 for å komme i kontakt med overgrepsmottaket.

Utsatte barn vil bli undersøkt ved sykehuset.

5.1.18 FOLKEHELSEKOORDINATOR deltar i Bodø kommunes samarbeidsarenaer for folkehelse spørsmål og er en pådriver i kommunens tverrfaglige folkehelsearbeid. Koordinatoren har ansvar for å samordne kommunens helhetlige arbeid på folkehelseområdet og bidra til å utarbeide og gjennomføre målsettinger og tiltak i kommunens planverk.

Folkehelsekoordinatoren har ansvar for å samordne kommunens helhetlige arbeid på folkehelseområdet og bidra til å utarbeide og gjennomføre målsettinger og tiltak i kommunens planverk.

Folkehelsekoordinator skal drive systematisk og langsiktig samfunnsplanlegging for å bedre folkehelsen i kommunen.

5.1.19 MANGFOLDSKOORDINATOR skal arbeide for inkludering av mennesker eller grupper som står utenfor skole- og arbeidsliv, som har begrenset sosialt nettverk eller som ikke opplever tilhørighet til storsamfunnet. Med fokus på mangfoldighet og et inkluderende samfunn skal mangfoldkoordinator bidra til å utarbeide og gjennomføre målsettinger og tiltak i kommunens planverk.

Uavhengig av bakgrunn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet skal alle oppleve at de får muligheten til å delta og bidra med sine ressurser i arbeidsliv, kulturliv, frivilligheten og det daglige liv.

Bodø kommune har et økende mangfold i befolkningen og er et flerkulturelt lokalsamfunn. Dette gir nye muligheter når det gjelder verdiskaping, kulturtilbud og trivsel. Gjennom bedre medvirkning ønsker kommunen å inkludere alle borgere i utviklingsarbeidet som pågår.

Kommunen ønsker å skape et levende og inkluderende lokalsamfunn der alle uansett bakgrunn og funksjonsevne skal oppleve at de får muligheten til å delta og bidra med sine ressurser i arbeidsliv, kulturliv, frivilligheten og det daglige liv.

5.1.20 FLYKTNINGEKONTORET bosetter flyktninger med oppholdstillatelse, etter avtale med integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Kontoret har ansvar for etablering og informasjon for å sikre en god start for nye flyktninger i kommunen. Gjennom obligatorisk introduksjons-

program får flyktninger opplæring i norskspråk, arbeidslivskunnskap, norsk kultur og verdier, livsmestring og foreldreveiledning.

5.2 STATLIGE TJENESTER

En del tjenester er organisert som nasjonale tjenester. Disse tjenestene finnes over hele landet, de gir et tilbud til alle i Norge, og er regulert som statlige tiltak.

5.2.1 FAMILIEVERNKONTORET dekker kommunene Beiarn, Bodø, Fauske, Gildeskål, Meløy, Røst, Saltdal, Steigen, Sørfold og Værøy. Familievernet er et offentlig og gratis lavterskeltilbud til par, familier og enkeltpersoner med ulike typer samlivs- og relasjonsproblemer. Bodø Familievernkontor gir hjelp til parforholdet og familien, veiledning til foreldre, mekling og foreldresamarbeid og kurs og gruppeveiledning. De arrangerer sinnemestringskurs med behandlere som har god kjennskap til denne problematikken, samt erfaring med ulike former for vold og aggresjon.

Bodø Familievernkontor er oppnevnt av Bufetat som ressurskontor i region nord på området vold i

nære relasjoner. Det betyr at kontoret skal ha høy kompetanse på voldsområdet og ha en veiledende funksjon i forhold til de andre familievernkontorene i regionen. Familievernet har en viktig rolle i forebyggende arbeid gjennom foreldreveilednings- og ulike samlivsprogrammer, men de har også lovpålagte oppgaver som mekling ved separasjon og samlivsbrudd og der foreldre vurderer å reise sak for domstolen. Lovbestemt mekling er hjemlet i ekteskapsloven og barneloven og utføres ved alle familievernkontor.

5.2.2 POLITIET

Oppgaven til politiet kan beskrives på følgende måte, det overordnede målet med et nærpolti er beskrevet i Prop. 61 LS: *«Et nærpolti som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet. Det skal utvikles et kompetent og effektivt lokalt nærpolti der befolkningen bor. Samtidig skal det utvikles robuste fagmiljøer som er rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer.»*

Politiets arbeid mot familievold har høy prioritet. Det er oppnevnt koordinatorene for familievold, trusselvurdering, æresrelatert vold og seksuelle

overgrep i politidistriktet. Politiet samarbeider med mange etater og organisasjoner for å bekjempe denne typen kriminalitet.

Familievoldskoordinator: koordinerer politidistriktets samlede innsats for å redusere familievold. Familievoldskoordinator skal være en ressursperson for driftsenhetene og aktuelle avdelinger i politiet ved å bidra til en helhetlig, ensartet og god kvalitativ behandling. Koordinatoren skal fungere som en ressursperson i kontakten mellom politi og voldsofre og skal være initierende i arbeidet med etablering av gode samarbeidsrutiner med andre etater, institusjoner og organisasjoner med tilknytning til voldsproblematikk.

SARA-koordinator: skal ha oversikt over alle partnervoldssaker i politidistriktet og at alle partnervoldssaker i distriktet blir risikovurdert. SARA-koordinator bidrar til å utvikle SARA (Spousal Assault Risk Assessment) som metode og bedre samhandlingen med eksterne og interne samarbeidspartnere.

Patriark-koordinator: gjennomfører strukturerte faglige vurderinger av risiko for æresrelatert vold i politidistriktet.

Støttesenter for kriminalitetsutsatte: gir råd og veiledning til personer som har vært utsatt for kriminelle handlinger. Eksempler på kriminelle handlinger er vold, seksuelle overgrep eller krenkelser av personlig frihet. Støttesenteret hjelper med informasjon og veiledning om det å anmelde. Senteret gir støtte hele veien fra politianmeldelse til saken er avgjort og gir vitnestøtte før, under og etter en eventuell rettssak. Støttesenteret for kriminalitetsutsatte gir også hjelp til å søke voldsoffererstatning.

5.2.3 KONFLIKTRÅDET er en norsk statlig tjeneste som tilbyr gratis mekling i både straffesaker og sivile saker. Hensikten er at partene gjennom dialog kan finne fram til gode løsninger enten det gjelder å gjøre opp for konkrete lovbrudd eller gjenopprette

mellommenneskelige relasjoner. Salten konfliktråd har besøksadresse på politihuset i Bodø. Mekling skiller seg fra konfliktløsning i domstolene hvor det ofte handler om å få rett og vinne over den andre parten. I mekling brukes dialogen - slik at partene i større grad får innsikt i hverandres handlinger, synspunkter og følelser.

I konfliktrådsmøtet har de involverte selv innflytelse på hva som skal stå i avtalen og hva som må til for å gjenopprette skaden. Konfliktrådet behandler sakene raskt og tjenesten er gratis. Det er et tilbud til alle, uavhengig av alder.

Konfliktrådet behandler både straffbare forhold og sivile konflikter. Eksempler på type saker i konfliktrådet er lovbrudd som skadeverk, trusler, innbrudd, mobbing, tyverier - og sivile konflikter som gjelder naboer, familie, husleie eller arbeidsplassen.

5.2.4 STATENS BARNEHUS er et samlokalisert offentlig tiltak rettet mot barn under 16 år mistenkt utsatt for seksuelle overgrep eller vold. Barnehuset har også i sitt mandat å gjennomføre tilrettelagte avhør for voksne med psykisk utviklingshemming eller annen funksjonsnedsettelse når det er behov for det.

Mandatet omfatter:

- Medisinske undersøkelser
- Behandling, oppfølging av barnet, samt ivaretagelse av omsorgspersonen
- Fagutvikling
- Rådgivning og veiledning til eksterne både offentlige og private
- Koordinering av tverrfaglig og tverretattlig samarbeid
- Statistikkføring i forskningsøyemed

Statens Barnehus Bodø koordinerer et tverrfaglig rådgivnings-/konsultasjonsteam med ulike fagressurser fra Nordland. Teamet veileder i saker som omhandler seksuelle overgrep, vold eller omsorgssvikt mot barn og unge, og voksne med

psykisk utviklingshemming. Konsultasjonsteamet består blant annet barneleger, Barneverntjenesten, Politiet, Statens Barnehus, Alternativ til Vold (ATV) og Habiliteringsteamet for voksne. Statens barnehus har på oppdrag fra Politidirektoratet åpnet opp for å se på muligheten for at også barn som er mistenkt i saker som omhandler skadelig seksualisert atferd (SSA) skal få gjennomført politiavhør tilnærmet lik den måten fornærmede barn har rett til et tilrettelagt avhør.

5.2.5 RVTS (REGIONALT RESSURSENTER OM VOLD, TRAUMATISK STRESS OG SELVMORDSFOREBYGGING)

skal fungere som en ressurs for de som arbeider med mennesker berørt av vold og seksuelle overgrep, traumatisk stress, migrasjon eller selvmordsproblematikk. Hovedmålet er å fremme helse og livskvalitet hos de berørte. RVTS bidrar til kompetanseheving gjennom undervisning, veiledning, konsultasjon og nettverksarbeid på tvers av sektorer, etater og forvaltningsnivåer. RVTS Nord er lokalisert i Tromsø.

5.2.6 BUP står for Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk og hjelper barn under 18 år med problematikk knyttet til psykisk helse. Hos BUP kan barna snakke om vold og seksuelle overgrep, mobbing, ensomhet, konflikter eller problemer hjemme, vanskelige tanker og følelser, vonde opplevelser eller andre ting som er vanskelig i livet. For å komme i kontakt med BUP trenger man en henvisning. Denne henvisningen kan komme gjennom leder ved barneverntjenesten, lege eller psykolog.

BUP er innordnet under spesialisthelsetjenesten for barn og ungdom i Norge. BUPs hovedoppgave er å hjelpe barn fra 0- 17 år, og deres familier, i form av utredning, behandling, rådgivning og tilrettelegging knyttet til psykiske vansker, atferdsvansker og læringsvansker.

5.2.7 VOP

Primæroppgaven til VOP (Voksenpsykiatrisk enhet) er å utrede og behandle ulike diagnoser og tilstander innenfor psykisk helse. Enheten er en del av det spesialiserte sykehusstilbudet i Norge, og Nordlandssykehuset i vår region. Fastlegen og den kommunale psykiatritjenesten tilbyr et bredt tilbud av tjenester, men pasienter kan henvises videre for utredning eller behandling hos spesialisthelsetjenesten. Voksenpsykiatrisk enhet skal ha et tett samarbeid med kommunene også når det gjelder veiledning.

Mennesker som lever med vold kan søke hjelp hos VOP i den grad de i tillegg har en psykisk lidelse. For voldsutsatte vil dette kunne være relatert til volden, og endel voldsutsatte får behandling for PTSD etter å ha levd med vold. Voldsutøvere kan ikke søke hjelp hos VOP for sitt voldsproblem, da det å utøve vold ikke er en psykisk lidelse. Om de i tillegg har en psykisk lidelse, kan de søke hjelp for den. I mange saker har VOP samarbeid med ATV der det gis voldsspesifikk behandling og de gir enten traumebehandling eller parallell behandling for annen psykisk lidelse.

5.2.8 NAV

NAVs tilbud består av opplysning, råd og veiledning, økonomisk hjelp og bistand til å finne ny bolig. Opplysning, råd og veiledning kan for eksempel omhandle informasjon om andre i hjelpeapparatet som kan tilby hjelp, eller hvordan man kan gå fram for å finne ny bolig og finansiering av dette. NAV har også kompetanse på økonomisk rådgivning, gjeldsrådgivning og forvaltning av økonomi. NAV Bodø kan ved behov tilby økonomisk hjelp i akutfase eller i en lengre periode.

NAV er pålagt å ha særlig fokus på barn og unge sine oppvekstvilkår. NAV tilbyr også hjelp til å finne arbeid, arbeidstrening og avklaring av arbeidsevne. Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) består

av både kommunale og statlige tjenester. Partnerskapet mellom kommune og stat er et av hovedgrepene i NAV-reformen, som skal gi brukerne én dør inn til de offentlige velferdstjenestene.

5.3 ANDRE TJENESTER

Under har vi spesifisert hjelpetilbud som ikke går inn under kommunale eller statlige instanser, men som likevel er et tilbud som retter seg til voldsutsatte og som kan bistå målgruppen ved behov.

5.3.1 N.K.S. VEILEDNINGSSENTER FOR

PÅRØRENDE er et gratis og faglig lavterskeltilbud for pårørende til rusmiddelavhengige relatert til alkohol, narkotika og/eller medikamentrelatert misbruk. Veiledningssenteret tilbyr veiledning og informasjon gjennom individuelle samtaler, oppfølging av barn og unge, par og familiesamtaler. Senteret tilbyr også mulighet for deltakelse i ulike samtalegrupper og kurs for pårørende. Veiledningssenteret har utdannet fagpersonell som har taushetsplikt og bidrar med hjelp til å få kontakt med aktuelle instanser i det offentlige hjelpeapparatet.

5.3.2 STIFTELSEN ALTERNATIV TIL VOLD

Alternativ til vold (ATV) er et behandlings- og kompetansesenter på vold, med særlig vekt på vold i nære relasjoner. Stiftelsen har behandling, kunnskapsutvikling og kunnskapsformidling som sitt tredelte mandat. ATV er et spesialisert lavterskeltilbud som ikke krever henvisning. ATV tilbyr individualterapi og gruppeterapi, til både voldsutøver og voldsutsatte. ATV tilbyr undervisning om vold i nære relasjoner til samarbeidspartnere.

ATV har igjennom årene utviklet mange kurs- og undervisningsopplegg som brukes av kommunene, feks "bryt voldsarven" og "si det som det er" (undervisningsopplegg for skolene). Et av de nyeste prosjektene i ATV er "Voldsfokusert oppfølging av fosterfamilier (VOFF)".

5.3.4 TANNLEGER

Tannhelsetjenesten har ansvaret for tannhelsetilbudet til prioriterte grupper. Det som menes med prioriterte grupper er:

- Barn og unge fra 0-20 år
- Psykisk utviklingshemmede
- Eldre, uføre og langtidssyke i institusjon og hjemmesykepleie
- Psykiatriske pasienter med regelmessig behandlingstilbud gjennom lokalt/kommunalt behandlingsapparat
- Rusmisbrukere
- Innsatte i fengsel

5.3.4 AMATHEA er en landsdekkende helsetjeneste som arbeider i henhold til lov om svangerskapsavbrudd. Amatheia tilbyr informasjon og veiledning ved valg knyttet til graviditet og abort. De gir oppfølging under graviditeten, gratis graviditetstest, prevensjonsveiledning, alene- og parsamtaler, fødselsforberedende kurs for dem som blir alene med svangerskapet, og foreldre-barn grupper for dem som blir alene med babyen. Amatheia bidrar videre til utvikling av ny kunnskap og økt kompetanse i samfunnet knyttet til kvinnehelse og psykososiale utfordringer ved ikke planlagt svangerskap og abort.

5.3.5 KIRKENS BYMISJON møter mennesker som på ulike måter strever med livet. Dette kan være rus, ensomhet, psykiske helseplager eller utenforskap. I arbeidstiltak, åpne kafeer, væresteder og aktivitetshus hjelper Bymisjonen mennesker å takle en vanskelig hverdag. For mange er dette starten på en bedre livssituasjon.

5.3.6 KVINNEHUSET er organisert under Frelsesarmeen, men er et tilbud i samarbeid med Bodø kommune. Kvinnehuset er et permanent botilbud for kvinner med rus og rusrelaterte problemer. Kvinnehuset har 9 leiligheter og 1 midlertidig plass. Kvinnehuset har som mål å gi kvinnene omsorg og støtte, og bidra til økt mestringskompetanse.

5.3.7 NATTHJEMMET

Frelsesarmeens Bo- og omsorgssenter (natthjemmet) i Kongens gate 16 er et botilbud for rusavhengige. Natthjemmet tilbyr hybler i tillegg til kriseplass for de som akutt trenger ei seng for natta. For kriseplass henvender den enkelte seg på døra etter åpningstid kl. 18.00. For å kunne bo på hyblene må man sende en søknad til boligkontoret.

5.3.8 KIRKENS DIAKONTJENESTE er kirkens omsorgs- og sosialarbeider og leder menighetens diakonale arbeid. Arbeidet innebærer å ha kontakt med folk som trenger hjelp eller trenger noen å snakke med, gjennomføre fellesskapsbyggende tiltak for mennesker som har det vanskelig og ha kontakt med kommunens øvrige hjelpetilbud.

5.3.9 KVINNETTVERKET NOOR er en frittstående frivillig organisasjon i Nord-Norge. Organisasjonen ble stiftet august 2013, og har avdeling i Bodø og Mo i Rana. De har som mål å styrke kvinner i det norske samfunnet, med fokus på kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn. For å kunne nå målet har de definert fire delmål som de jobber aktivt med:

- Bidra til økt samfunns- og politisk engasjement blant kvinner.
- Bidra til at kvinner danner seg større nettverk,

både sosiale- og formelle nettverk.

- Bidra til selvutvikling blant kvinner, samt synliggjøre innvandrerkvinner som en kompetent ressursgruppe.

Kvinnenettverket Noor ønsker å være en viktig informasjonsaktør for sine medlemmer og det øvrige samfunnet. De jobber aktivt for å gjøre informasjon som opptar målgruppen lett og tilgjengelig. De ønsker å fremme gode diskusjoner rundt problematikk og saker som angår kvinner og minoritetsbefolkningen i Norge.

5.3.10 DYREBESKYTTELSEN I BODØ er en frivillig organisasjon som har dyrevelferd som arbeidsområde. Dyrebeskyttelsen Norge har sammen med NMBU Veterinærhøgskolen og Krisesentersekretariatet deltatt i samarbeidsprosjektet «*Se sammenhengen - Vold mot dyr og vold i nære relasjoner*». Som et resultat av dette samarbeidet, ble det i februar 2020 gitt ut en veileder som skal være et verktøy som kan tas i bruk for å se sammenhengen mellom vold mot dyr og vold i nære relasjoner.

Dyrebeskyttelsen i Bodø kan kontaktes om et dyr trenger en midlertidig boplass.

6. OPPSUMMERING

Det blir understreket i både faglitteratur, forskning og praksis, at ulike instanser i for liten grad oppdager eller har rutiner for å oppdage vold i nære relasjoner. Økt kompetanse om vold, og graden av alvor i skadeomfang skal føre til bedre rutiner hos alle som er i kontakt med familier og barn. Mørketallene er store når det gjelder vold i nære relasjoner. Til tross for at det innen noen områder finnes lite tallmateriale og omfangsstudier kan man ut fra foreliggende forskning anta at mange av Bodø kommunes innbyggere blir utsatt for vold i nære relasjoner.

I handlingsplanen rettes oppmerksomheten også mot særskilt sårbare personer utsatt for vold og krenkelser. Her nevnes personer med funksjonsnedsettelse, rusproblematikk, psykiske utfordringer, eldre og personer som identifiserer seg med annet kjønn enn sitt kroppslige kjønn. Vold i nære relasjoner skaper utrygghet, tap av

velferd og kan medføre helseskader. Fagpersoner i helsestasjons- og skolehelsetjeneste, barnehager, skoler og SFO, fritidsklubber med flere blir nøkkelpersoner i det forebyggende arbeidet, men også andre som arbeider med barn og familier.

Gjennom handlingsplan mot vold i nære relasjoner ønsker Bodø kommune å styrke det forebyggende arbeidet og bedre forholdene for alle utsatte. Administrativ og politisk ledelse forplikter seg til å ta ansvar for tiltak i handlingsplanen gjennom forsvarlige rammer, tilrettelegging og delegering til ulike kommunale enheter. Bodø kommune skal være en kommune hvor det er trygt å bo og leve for alle. Hvor barn har gode oppvekstvilkår, hvor sårbare grupper får tilrettelegging og bistand og hvor et felles mål for alle er å bekjempe og forebygge alle former for vold og overgrep.

I Bodø kommune står vi sammen mot vold.

Kildeliste

Litteratur

- Ascione, F. R., Weber, C. V., & Wood, D. S. (1997). The abuse of animals and domestic violence: A national survey of shelters for women who are battered. *Society and Animals*, 5(3), 205–218.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2014). Barndommen kommer ikke i reprise - Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017)
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2013). Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013–2016)
- Elgvin, O., Bue, K. & Grønningsæter, A. B. (2013). Åpne rom, lukkede rom: LHBT i etniske minoritetsgrupper. Fafo-rapport 2013:36. Oslo: Forskningsstiftelsen Fafo.
fafo.no/pub/rapp/20326/20326.pdf
- Forbundet for transpersoner (FTPN) (2020). www.ftpn.no
- Red. Haaland, Thomas, Sten-Erik Clausen og Berit Schei (2005), Vold i parforhold - ulike perspektiver
- Holmboe, Morten. (2017). Tale eller Tie - Om plikt til å avverge alvorlige lovbrudd og uriktige domfellelser.
- Isdal, P. (2000), Meningen med volden, Kommuneforlaget
- Jonassen, Wenche og Astrid Sandmoe (2012), Overgrep mot eldre i Norge - erfaringer og løsningsstrategier, NKVTS Rapport 3 / 2012
- Justis- og beredskapsdepartementet (2013), Et liv uten vold - Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017
- Justis- og beredskapsdepartementet, Handlingsplan mot voldtekt 2019–2022
- Justis- og beredskapsdepartementet, Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2016)
- Justis- og beredskapsdepartementet, Vendepunkt - handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2008 – 2011)
- Hafstad G. S. & Augusti E. M. (2019). Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten. En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år. Rapport nr 4,2019. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).
- Kunnskapsdepartementet (2017). Rammeplan for barnehagen: Fag og innhold. Oslo: Kunnskapsdepartementet/PEDLEX Norsk Skoleinformasjon
- Lossius, K. (2011). Håndbok i rusbehandling. Til pasienter med moderat til alvorlig rusmiddelavhengighet. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold i nære relasjoner (NKVTS), Rapport Nr. 1 2019 Vold i oppveksten: vanlige spor.
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold i nære relasjoner (NKVTS), Rapport Nr. 2 2019 Vold i parforhold - kjønn, likestilling og makt.
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold i nære relasjoner (NKVTS), Rapport Nr. 1 2018 Forebyggende tiltak mot vold i nære relasjoner.
- Newberry, S. (2017). Pets in danger: Exploring the link between domestic violence and animal abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 34(273–281).
- Politidirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet (2016), Felles retningslinjer for Statens Barnehus
- Politiet, Kripas .(2017). Nasjonal drapsoversikt, Drap i Norge 2008-2017
- Simmons, C. A., & Lehmann, P. (2007). Exploring the link between pet abuse and controlling behaviors in violent relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(9), 1211–1222.
- Thoresen, Hjemdal (red.) (2014). Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. NKVTS Rapport nr 1/2014

Loverk

- Barnehageloven (2018) Lov om barnehager. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barnevernloven (2019). Lov om barneverntjenester. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=lov%20om%20barneverntjenester>
- Dyrevelferdloven. (2018). Lov om dyrevelferd. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>
- Folkehelseloven (2019). Lov om folkehelsearbeid. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29?q=lov%20om%20folkehelsearbeid>
- Folkeregisterloven (2017). Forskrift til folkeregisterloven. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-07-14-1201>
- Helsepersonelloven (2019). Lov om helsepersonell m.v. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64?q=helsepersonell%20loven>
- Helse- og omsorgstjenesteloven (2019). Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30>
- Istanbulkonvensjonen (2011). Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2011-05-11-22>
- Krisesenterlova (2018). Lov om kommunale krisesentertilbud. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-44?q=krisesenterloven>
- Lov om endring av juridisk kjønn. (2016). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-46>
- Sosialtjenesteloven (2020). Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131?q=lov%20om%20sosiale%20tjenester>
- Straffeloven (2019). Lov om straff. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Andre Kilder

- Bufdir (2019).
 - https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Kjonnlikestilling/Vold_og_kjonn/Relasjoner_utover_og_utsatt/#heading25488
 - https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Kjonnlikestilling/Vold_og_kjonn/Relasjoner_utover_og_utsatt/Vold_og_overgrep_i_nare_relasjoner/
 - https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Nedsatt_funksjonsevne/Antall/
 - https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Nedsatt_funksjonsevne/Antall/#heading7776
 - https://www.bufdir.no/vold/Vold_og_overgrep_mot_voksne/Partnervold/
- Bufdir (2015). Rapportering fra krisesentertilbudene 2018. https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/Om_beboerne
- Dyrebeskyttelsen (2020). dyrebeskyttelsen.no/wp-content/uploads/2020/03/Veileder-vold-mot-dyr-og-vold-i-n%C3%A6re-relasjoner.pdf
- Fylling, Tora Zwerg (2017). Funksjonshemmede barn - vold og overgrep. <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/16121/Masteroppgave-v-ren-2017-Funksjonshemmede-barn-utsatt-for-vold-og-overgrep-ferdig-PDF.pdf>
- FN-Sambandet (2020). <https://www.fn.no/om-fn/fn-dager/Kalender/Verdensdagen-mot-menneskehandel>
- FHI. (2019). Vold og seksuelle overgrep: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold>

- Justis- og beredskapsdepartementet (2012). Melding til Stortinget, Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve. <https://www.regjeringen.no/contentassets/1cea841363e2436b8eb91aa6b3b2d48e/no/pdfs/stm201220130015000dddpdfs.pdf>
- KOM (Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel) (2018, utgitt juni 2019). politiet.no/globalassets/03-rad-og-forebygging/menneskehandel/kom-tilstandsrapport-2018.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-forgrunnoppleringen.pdf>
- Lein, Marthe. (2018), «Transkjønnethet - hva er det?». Norsk Helseinformatikk. www.nhi.no/forskning-og-intervju/Transkjonnethet-hva-er-det
- Nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom (2017). <https://helsedirektoratet.no/Retningslinjer/Helsestasjons-%20og%20skolehelsetjenesten.pdf>
- NHI. (2019). Overgrep mot eldre. <https://nhi.no/sykdommer/eldre/diverse-problemstillinger/overgrep-mot-eldre/?hp=true>
- NKVTS (Nasjonalt Kompetansesenter for Vold og Traumatisk Stress) (2017). Veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid - Vold i nære relasjoner. <https://voldsveileder.nkvts.no/>
- ROSA (Reetablering – Oppholdssteder – Sikkerhet – Assistanse) (2020). <http://rosa-help.no/sentrale-generelle-indikatorer>
- Skeiv Verden (2020). www.skeivverden.no
- World Health Organization (2002). Definisjon på vold. www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en

75 55 50 00

75 56 03 60

postmottak@bodo.kommune.no

POSTADRESSE:

Bodø kommune

Postboks 319

8001 Bodø